Van experimenteren naar samen beleid maken

Samenwerken rond vluchtelingen en anderstalige nieuwkomers in Gent en Leuven: twee praktijkvoorbeelden

14 februari 2019

‘OKANS’-proeftuinen

Naar een vlottere overgang tussen OKAN en regulier secundair onderwijs

14 februari 2019

Steven Delarue
Onderwijscentrum Gent

Onderwijscentrum Gent ***ondersteunt, verbindt en inspireert*** *kinderen en jongeren, ouders, onderwijsprofessionals en hun partners, zodat kinderen en jongeren maximale ontplooiingskansen hebben om volwaardig deel te nemen aan de samenleving.*
(www.onderwijscentrum.gent)

THEMAWERKING

OUDERBETROKKENHEID

BREDE LEER- EN LEEFOMGEVING

OPVOEDINGS-ONDERSTEUNING

ARBEIDSMARKT

CULTUUR IN ONDERWIJS

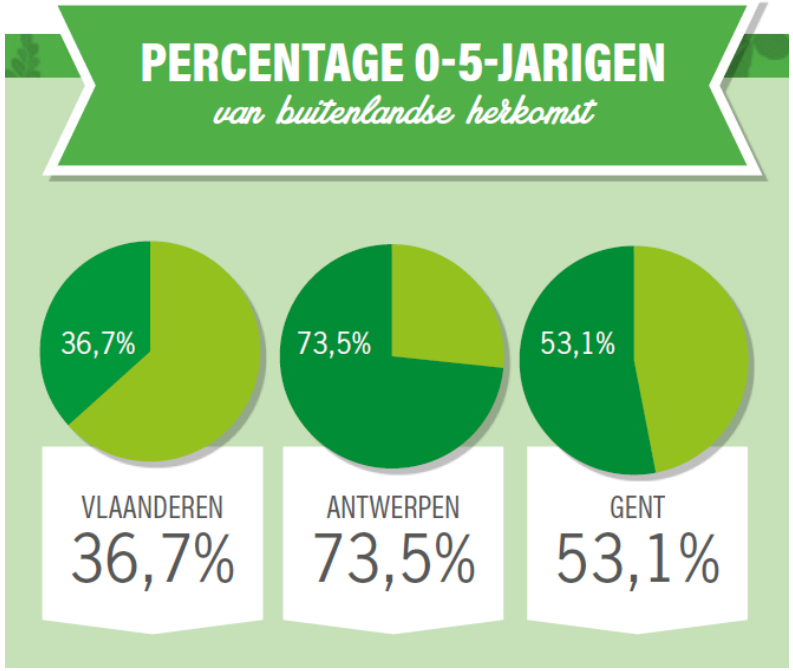
DIVERSITEIT

KLEUTERPARTICIPATIE

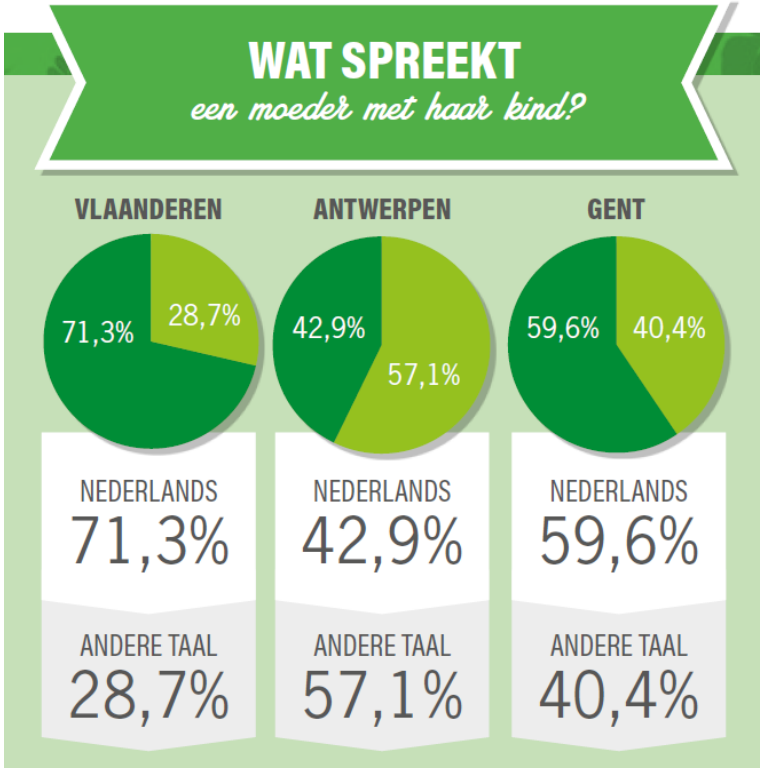
VROEGTIJDIG SCHOOLVERLATEN

WELZIJN

ORIËNTERING & TRANSITIE

(Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor 2018)

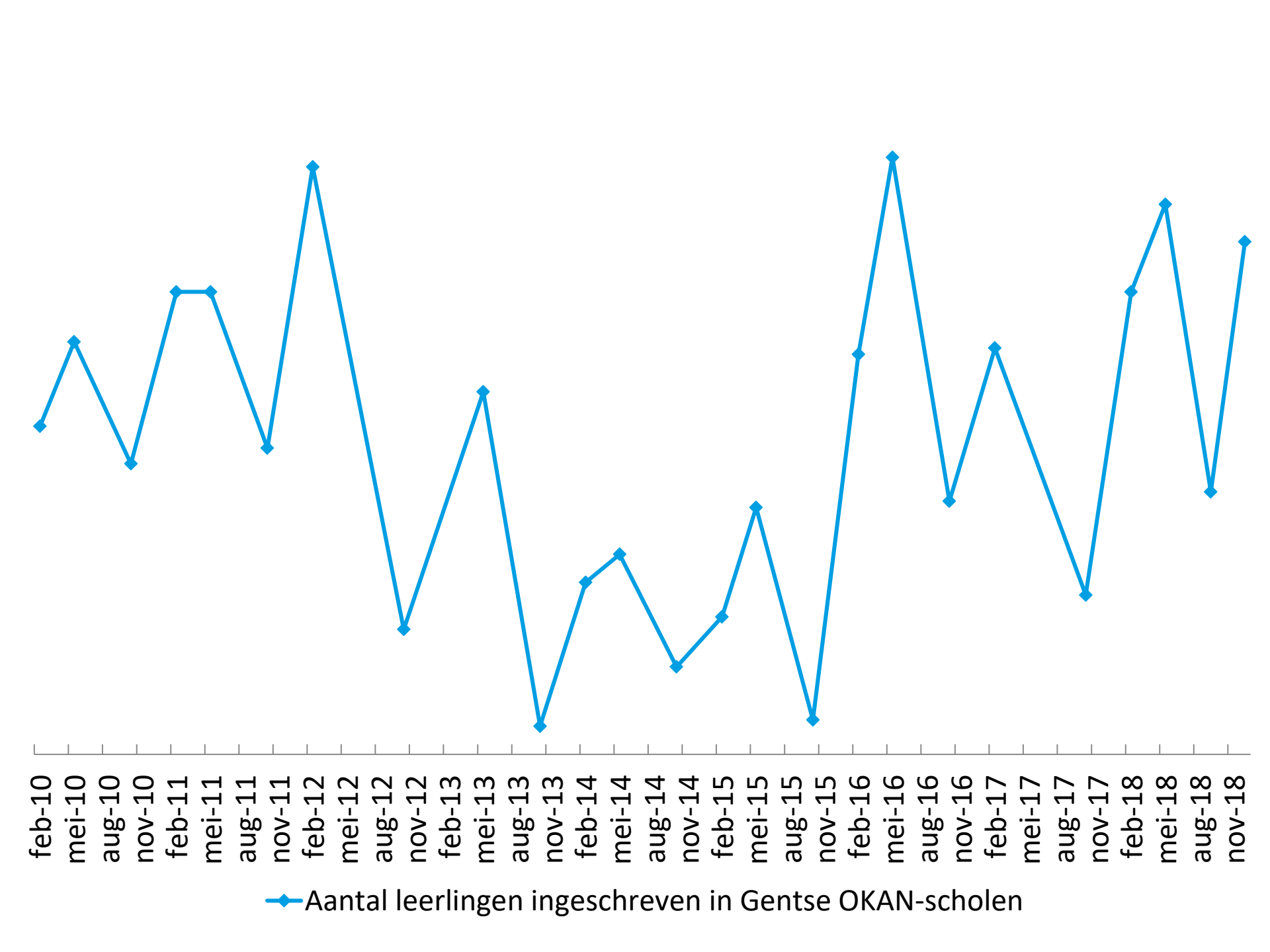

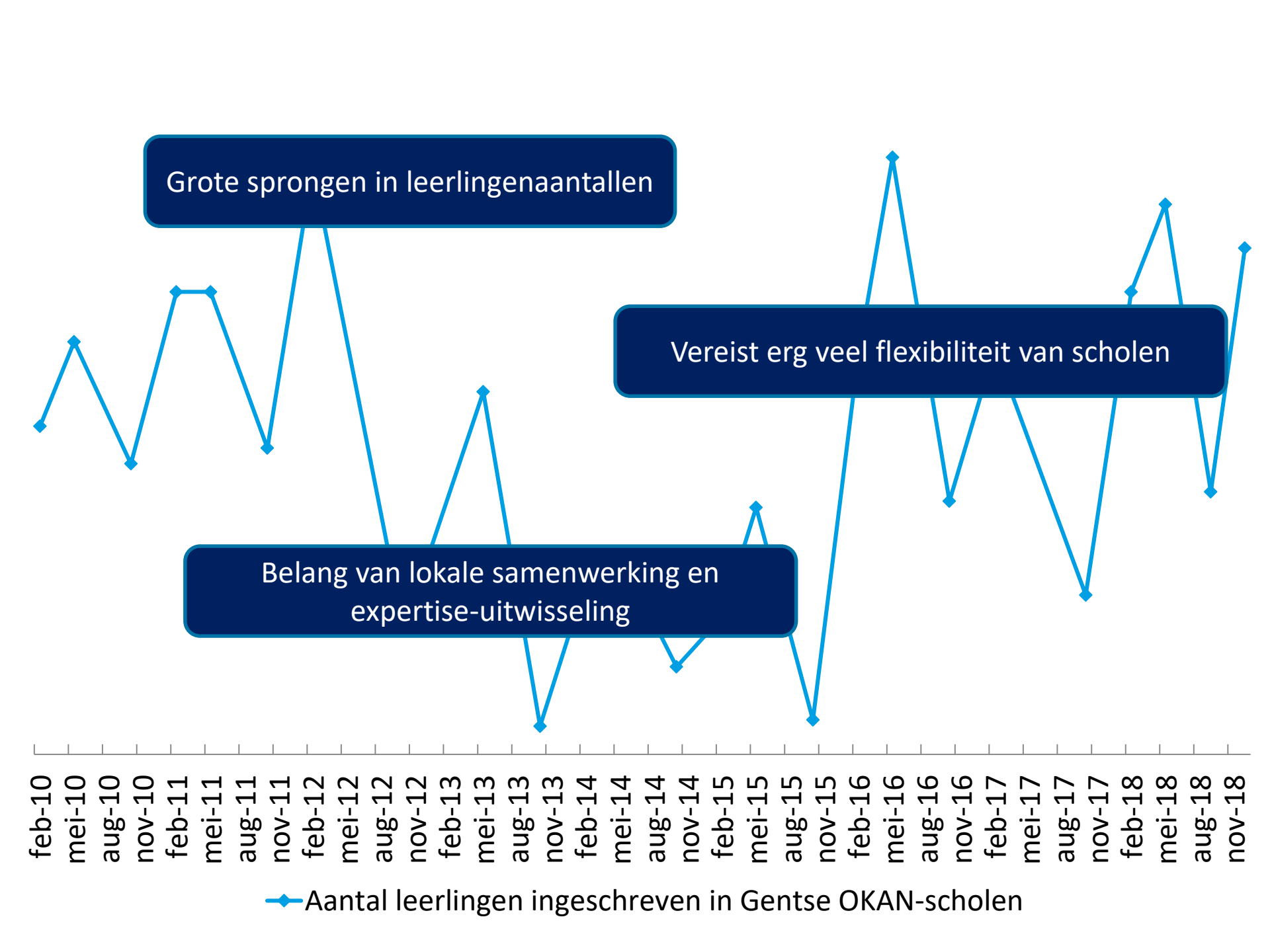
(Kind en Gezin)

Bron: Infographic meertaligheid, *Fons* 4(1), november 2018

Kinderen met een andere thuistaal dan het Nederlands in Gent *(cijfers Dataloep – Leerlingenkenmerken 2016-2017)*

Kleuteronderwijs: **34,6%**
Lager onderwijs: **31,2%**
Secundair onderwijs: **30,9%**

feb-10
mei-10
aug-10
nov-10
feb-11
mei-11
aug-11
nov-11
feb-12
mei-12
aug-12
nov-12
feb-13
mei-13
aug-13
nov-13
feb-14
mei-14
aug-14
nov-14
feb-15
mei-15
aug-15
nov-15
feb-16
mei-16
aug-16
nov-16
feb-17
mei-17
aug-17
nov-17
feb-18
mei-18
aug-18
nov-18
Aantal leerlingen ingeschreven in Gentse OKAN-scholen

Grote sprongen in leerlingenaantallen
Vereist erg veel flexibiliteit van scholen
Belang van lokale samenwerking en expertise-uitwisseling
feb-10
mei-10
aug-10
nov-10
feb-11
mei-11
aug-11
nov-11
feb-12
mei-12
aug-12
nov-12
feb-13
mei-13
aug-13
nov-13
feb-14
mei-14
aug-14
nov-14
feb-15
mei-15
aug-15
nov-15
feb-16
mei-16
aug-16
nov-16
feb-17
mei-17
aug-17
nov-17
feb-18
mei-18
aug-18
nov-18
Aantal leerlingen ingeschreven in Gentse OKAN-scholen

Werking rond anderstalige nieuwkomers

Anderstalige nieuwkomers als een diverse maar kwetsbare groep, met specifieke uitdagingen en ondersteuningsnoden

> grotere kans op schooluitval

> grotere kans op schoolse vertraging

> sterker ‘watervaleffect’

> meer problematische afwezigheden

Werking rond anderstalige nieuwkomers

Lokaal toegekende subsidies van Vlaanderen als kans om (samen)werking van scholen rond / met (ex-)anderstalige nieuwkomers nog verder te verstevigen.

Welke noden leven er in basis- en secundaire scholen? (via schoolbezoeken, LOP-werkgroepen, signalen,…)

- **inhoudelijke noden** (materialen, vorderingen/groei in kaart brengen, didactische ondersteuning, expertise ontwikkelen en verankeren, specifieke doelgroepen,…)
- **zorgnoden** (psychosociale ondersteuning, trauma, welbevinden,…)
- **structurele noden** (expertise borgen, nood aan middelen en personeel, levensbeschouwelijke symbolen, samenwerkingen met partners,…)

Concrete acties en initiatieven: criteria

Duurzaam en **structureel**	**Comple-mentair** aan bestaande initiatieven	Gericht op **netoverschrij-dende samen-werking**
Vooral inzetten op **versterken schoolteams en leraren**	**Trajectmatige aanpak** in groep: **uitwisseling** en **cocreatie**	**Alle partners** actief betrekken (PBD's, CLB's,…)

6 concrete initiatieven

Met tal van partners:
UGent (SDL), KU Leuven (CT&O), Schoolmakers, Opera Ballet Vlaanderen Gent, De Waaier vzw, Foyer, Atlas, Agentschap Integratie en Inburgering,…

1) Herwerking en uitbreiding www.meertaligheid.be

2) Opleidings- en intervisietraject voor vervolgschoolcoaches

3) Cultuurtrajecten in scholen, met de Opera

4) Trajecten rond verhalen vertellen met OKAN-scholen

5) Inhoudelijk cocreatietraject met scholen

6) 'OKANS'-proeftuinen: procesbegeleiding en intervisie

Inhoudelijk cocreatietraject
(met SDL/Schoolmakers en CT&O)

15 Gentse scholen (basis en secundair, OKAN, regulier en buitengewoon, netoverschrijdend)

Gericht op **expertiseontwikkeling en –uitwisseling**

Thema's sluiten volledig aan op **gerapporteerde noden** uit onderwijsveld

Project op middellange termijn, met drie fases:
basistraject – 3 verdiepingssporen – terugkomdag

Basistraject
(februari 2018)

- Twee sessies
- Onderwijsuitdagingen voor de 21ste eeuw
- Taalverwervingsproces
- Basiskaders voor inclusief lesgeven op klas- en schoolniveau

Keuzesporen
(maart - april – mei 2018)
4 sessies

- 3 verdiepingssporen:

(1) Evaluatie en transitie
(2) Didactische professionalisering
(3) Opzetten proeftuin ('OKAN 2.0')

Terugkomdag
(13 september 2018)

- Uitwisseling over de trajecten heen
- Sessie rond verankering in schoolbeleid
- Workshops over leervragen die onbeantwoord bleven tijdens het traject

Aanbevelingen uit het OKANS-onderzoek

(2014-2016, rapport 2017)

Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en OKAN-leerlingen

Het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en OKAN-leerlingen in kaart brengen en kritisch analyseren

1. **Het onthaalonderwijs wordt georganiseerd vanuit een inclusief perspectief op beleids- en schoolniveau**
2. Het onthaalonderwijs in het basisonderwijs wordt uitgewerkt als een integraal onderdeel van het schoolbeleid
3. **Anderstalige nieuwkomers worden in het secundair onderwijs sneller en meer gefaseerd geïntegreerd in de reguliere klassen**
4. Psychosociale ondersteuning wordt structureel voorzien in het onthaaltraject in het basis- en secundair onderwijs
5. Onthaalteams en reguliere teams worden intensief en duurzaam geprofessionaliseerd in tweedetaalverwerving, meertaligheid en diversiteit in het basis- en secundair onderwijs
6. Het onthaalonderwijs wordt versterkt door samenwerking en lokale inbedding
7. **Proeftuinen onthaalonderwijs worden (gebaseerd op bovenstaande aanbevelingen) opgericht in het basis- en secundair onderwijs**

‘OKANS’-proeftuinen

Trajecten opgestart met 4 secundaire scholen

4 groepssessies met **kernteam** per school: noden / stappenplan / acties / beleid

Extra traject met schoolspecfieke ondersteuning (observatie en procesbegeleiding) en intervisie in groep

Dubbele doelstelling

(1) Een sterkere samenwerking tussen OKAN- en regulier onderwijs, zowel op leerkracht- als op leerlingniveau

(2) Een snellere (semi)doorstroom van OKAN-leerlingen, plus gerichtere voorbereiding op het regulier onderwijs

School #1: flextrajecten

- Snuffelperiode werd vervroegd – 21-25 januari 2019
- Leerlingen die snuffelden in de eigen school, kregen de kans om in te stappen in flextraject (voorwaarden: motivatie en voldoende hoog (taal)niveau) => momenteel 5 leerlingen ingestapt

Hoe ziet het flextraject eruit?

- 2 x 4 weken (tot aan paasvakantie, met krokus ertussen)
- Leerlingen volgen 2 halve dagen per week les in regulier
- Focus op praktijkvakken (makkelijker, want vaak in ‘blokken’)
- Nu enkel beperkt tot eigen school, want haalbaarder: leerling blijft in eigen school, blijft daar ook ingeschreven, is makkelijker qua onkosten (kopies etc.)

School #1: flextrajecten

- **Belang van een goede voorbereiding: mindset**
  - Leerkrachten goed voorbereiden: personeelsvergaderingen, tussentijdse gesprekken,…
  - Leerlingen goed voorbereiden: OKAN-klassen op bezoek laten komen in de reguliere afdeling, kennis laten maken met richtingen en lokalen. Ex-OKAN'ers geven uitleg over wat ze doen, OKAN'ers worden voorbereid op het stellen van vragen e.d.m.

- **Belang van een goede voorbereiding: praktisch en inhoudelijk**
  - Puzzelen met lessenroosters
  - Leerkrachten aanspreken qua materiaal: wat hebben OKAN'ers nodig om mee te kunnen?
  - Inzetten op co-teaching (stagiairs, vervolgschoolcoaches, 'vlinderleerkrachten',…)

School #2: flextrajecten en doorstroommodules

Flextrajecten

- Voor beperkte groep leerlingen, binnen de ‘sterkste’ OKAN-klas (doorstromers, gestart in voorjaar 2018)
  - 5 leerlingen zijn zo gestart met ‘flex’ in oktober 2018, snuffelstage in januari 2019, intussen doorgestroomd
  - Nu een tweede groep leerlingen gestart met ‘flex’
- Leerling per leerling kijken: welke richting, welke vakken? Vakken worden altijd volledig gevolgd, en leerlingen volgen (mee) eigen leerproces/rooster op. Leerlingen doen ook evaluaties mee, punten komen op OKAN-rapport
  - Bv. Mohammed volgt handel en boekhouden mee, en pikt op die manier al een aantal zaken op in functie van z’n vervolgopleiding

School #2: flextrajecten en doorstroommodules

Doorstroommodules (10wk x 2u = 20u)

- Voor een bredere groep leerlingen, die momenteel in snuffelperiode zitten (11-22 februari 2019)
- Na krokusvakantie: wekelijks een blok van 2 uur waarbij OKAN'ers anders opgedeeld worden, op basis van de richting die ze volgden in snuffelperiode (+ evaluatie)
- Op die manier ontstaan 4 'doorstroomgroepen': A-stroom, B-stroom, harde sector, zachte sector
- In die groepen (met telkens 8 à 10 lln.) wordt specifiek en gericht gewerkt aan voorbereiding op vervolgonderwijs

Doorstroommodules

Bevraging leraren regulier: wat is er nodig? Qua **voorkennis, woordenschat, thema's, competenties,…**

Zelfsturend werken

Algemene taalvaardigheid

Basis-veiligheid

Leer-strategieën

Werkgroepje per module, met OKAN-leerkracht als trekker: werkvormen, leerlijn, input/materiaal uit regulier

Diverse aanpakken in de proeftuinen

> Eerst **snuffelperiode** en dan **flextraject**, of eerst **flextraject** en dan **snuffelperiode**?

> Leerlingen **vrij laten instappen** in flex, of **meer sturen** svanuit de OKAN-werking?

> Vooral kiezen voor vakken uit **basisvorming**, of net eerder voor **praktijkvakken**?

> Maximaal rekening houden met de **wensen en noden van de leerling**, maar wat met **praktische haalbaarheid**?

Kritische succesfactoren (1/5)

Belang van communicatie met / betrokkenheid van volledige schoolteam – van bij de start

> Personeelsvergaderingen, pedagogische studiedagen, infomomenten benutten voor uitleg, feedback, input, cocreatie

> Vanuit kernteam breder opentrekken om gedragenheid te creëren

> Ruimte geven aan alle betrokken leraren om terug te koppelen, te reflecteren, gehoord te worden

> Rekening houden met overbevraging van leerkrachten

Kritische succesfactoren (2/5)

Logistieke, organisatorische en praktische drempels vergen veel tijd en inspanningen: draagkracht leraren bewaken

> Individuele trajecten opzetten voor en met leerlingen en dat georganiseerd krijgen is zeer tijdsintensief

> Zelfs in deze proeftuinsetting (weinig leerlingen en binnen eigen school): veel uitdagingen en improvisatie

> Risico dat je als leerkracht blijft steken in *day-to-day*-management, terwijl het ook belangrijk is om na te denken over didactiek, lesaanpak, expertise-uitwisseling, (beleids)verankering, teamwerking

> Belang van 'zelfzorg': overlaad jezelf niet en leg de lat nie te hoog

Kritische succesfactoren (3/5)

Het opbouwen en verankeren van expertise binnen de school is een precair proces

> Cruciale rol van een trekkend kernteam in de school

> Nood aan OKAN-expertise in het regulier onderwijs

> Nood aan gericht en kwaliteitsvol materiaal om dit soort trajecten te kunnen doen

> Nood aan schooloverstijgende expertise-uitwisseling

Kritische succesfactoren (4/5)

Nood aan een krachtig en aangepast beleid (op diverse niveaus) om dit soort 'flextrajecten' ingang te laten vinden

Binnen de (OKAN-)school

Structuren moeten kunnen 'inslijten' – wie kan wel of niet een flextraject doen, waarom en hoe? Hoe evalueer je zo'n traject? Hoe pas je je OKAN-lessen / -organisatie aan op basis van die trajecten?

Tussen scholen

Wil een vervolgschool wel al die weken investeren in een OKAN-leerling die niet bij hen is ingeschreven en waar ze dus geen middelen voor genereert?

Kritische succesfactoren (5/5)

Maar vooral… initiële twijfels worden snel omgebogen in enthousiasme, omdat ze zien dat het wérkt

Ook bij de leerlingen zelf – en daar gaat het toch om – is het enthousiasme en de motivatie groot

> In vergelijking met een beperkte snuffelperiode voelt een flextraject ‘echter’ aan

> Vervolgschoolcoaches geven aan dat leerlingen zichzelf (en hun capaciteiten) beter inschatten, waardoor ze een passendere studiekeuze kunnen maken

En nu?

> **Verder op de ingeslagen weg**: deelnemende scholen willen flextrajecten verder uitbouwen, ook samen met andere (vervolg)scholen

> **Kritische succesfactoren** verder in kaart brengen en verfijnen

> **Expertise** verankeren en verder uitbouwen

In de maak: een document (draaiboek?) met tips & tricks voor (OKAN-)scholen die zelf ook (op grotere schaal) met flextrajecten aan de slag willen

Bedankt! steven.delarue@stad.gent – www.onderwijscentrum.gent